

CELEBRĂRI

Michel Tournier, unul dintre cei zece membri ai Academiei Goncourt, s-a născut la Paris în 1924. Educația i-a fost marcată de cultura germană, muzică și catolicism. Deși a studiat filozofia la Sorbona și Tübingen, urmând cursurile celebrului Maurice de Gandillac, nu a reușit să fie profesor de liceu, cum și-ar fi dorit, pentru că a ratat examenul de *agrégation*. A lucrat ca jurnalist la Radio France și Europe 1, a colaborat la *Le Monde* și *Le Figaro*, iar între 1956 și 1968 a fost redactor la Plon, ocupându-se de traduceri din germană. În 1967 și-a publicat primul roman, *Vendredi ou les Limbes du Pacifique*, inspirat de *Robinson Crusoe* al lui Daniel Defoe și recompensat cu Marele Premiu pentru roman al Academiei Franceze. În 1970 *Le Roi des aulnes* a obținut Premiul Goncourt; s-a vândut în 4 milioane de exemplare. A urmat, în 1971, *Vendredi ou la Vie sauvage*, versiune simplificată a cărții *Vendredi ou les Limbes du Pacifique*, devenită o lectură școlară clasică și vândută în 7 milioane de exemplare.

Tournier se autodeclară *un contrabandist al filozofiei* care încearcă să-i strecoare pe Platon, Aristotel, Spinoza și Kant în țesătura scrierilor sale. Universul lui romanesc, populat de monștri, căpcăuni, gemeni, androgini, este traversat de tema inversiunii, oscilând între realism și fantastic. Subiectele filozofice, miturile, religiile, istoria sunt redată într-o formă „tradițională și liniștitoare“, care a contribuit imens la popularitatea scriitorului.

Locuiește în prezbiteriul unui sătuc (Choiseul) aflat la 40 de kilometri de Paris, în valea Chevreusei.

Romane: *Vendredi ou les Limbes du Pacifique*, 1967 (*Vineri sau limburile Pacificului*), *Le Roi des aulnes*, 1970 (*Regele arinilor*), *Vendredi ou la Vie sauvage*, 1971 (*Vineri sau viața sălbatică*, Humanitas, 2008), *Les Météores*, 1975 (*Meteorii*), *Gaspard, Melchior & Balthazar*, 1980 (*Gaspar, Melchior & Baltazar*), *Gilles & Jeanne*, 1983 (*Fecioara și căpcăunul*), *La Goutte d'Or*, 1985 (*Picătura de aur*), *Éléazar ou La Source et le Buisson*, 1996. Povestiri și nuvele: *Le Coq de bruyère*, 1978 (*Piticul roșu*), *La Fugue du Petit Poucet*, 1979, *Barbedor*, 1980, *Le médianoche amoureux*, 1989 (*Amanții taciturni*).

Eseuri și jurnale: *Le vent Paraclet*, 1978, *Le Miroir des idées*, 1994, *Célébrations*, 1999 (*Celebrări*, Humanitas, 2010), *Journal extime*, 2002 (*Jurnal extim*, Humanitas, 2009), *Allemagne, un conte d'hiver de Henri Heine*, 2003.

MICHEL
TOURNIER
CELEBRĂRI

Traducere din franceză de
BIANCA RIZZOLI

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Mona Antohi
Coperta: Andrei Gamarç
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Denisa Becheru, Dan Dulgheru
Corector: Cristina Jelescu

Tipărit la C.N.I. „Coresi“ S.A.

Michel Tournier
Célébrations

© Éditions Mercure de France, 1999, 2000

© HUMANITAS, 2010, pentru prezenta ediție românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TOURNIER, MICHEL

Celebrări / Michel Tournier; trad.: Bianca Rizzoli. – București: Humanitas, 2010
ISBN 978-973-50-2589-2

I. Rizzoli, Bianca (trad.)

821.133.1-4=135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

În pofida caracterului lor aparent disparat, aceste optzeci și cinci de texticule* au în comun o anumită viziune asupra lumii. Aceea pe care o revendica Théophile Gautier când declara: „Sunt un om pentru care lumea exterioară există.“ Să observăm că autorul poemelor din *Émaux et Camées* inaugurează o familie de poeți categoric extravertiți, primari**, solari, spectaculari, pe numele lor Leconte de Lisle, Heredia, Mallarmé, Valéry, Saint-John Perse. Aici spațiul depășește în importanță timpul. Ochiul singur comandă. Ochiul contează mai mult decât inima și nu are nevoie de subtilitățile psihologiei și de nădușelile vieții interioare. Frumusețea ființelor și a lucrurilor, ciudățenia, hazul, savoarea lor justifică și recompensează o vânătoare norocoasă și nesățioasă. Patima originară a fost curiozitatea, pentru că ea a fost cea care i-a făcut pe Adam și pe Eva să culegă fructul cunoașterii. Curiozitatea, adică pofta de a descoperi, de a vedea, de a ști. Și, de asemenea, admirația.

Nimic nu se compară cu admirația. Să exulți pentru că te simți depășit de grația unui muzician, de eleganța unui animal, de măreția unui peisaj, ba chiar de oroarea grandioasă a unui infern, acestea sunt lucrurile care dau sens vieții. Cel care nu

---

* Tournier a mărturisit într-un interviu că a preluat acest termen (înțeles ca „text scurt și viguros“) de la Raymond Queneau. (*N.red.*)

** În sensul psihologic al termenului: care are reacții emoționale și acționale imediate. (*N.t.*)

e capabil de admirație este un om nefericit. Nici o prietenie nu se poate lega cu el, pentru că nu există prietenie decât cu condiția împărtășirii unor admirații comune. Limitele, lipsurile, micimile noastre își găsesc vindecarea atunci când sublimul irumpe sub ochii noștri. Așa cum a spus Ingmar Bergman, muzica lui Johann Sebastian Bach ne consolează pentru lipsa noastră de credință. Am putea adăuga: neseriozitatea noastră se risipește la citirea Bibliei, nerușinarea noastră se metamorfozează în iubire trupească la vederea corpurilor din Capela Sixtină, iar *Caietele* lui Paul Valéry transformă prostia noastră într-o luminoasă inteligență.

Cărticica de față celebrează deci bogăția inepuizabilă a lumii. Modul de a păși al patrupedelor – în buiestru sau în diagonală? –, valoarea fundamentală a genunchiului, secretele plajei dezvăluite de reflux, hoinărelile nocturne ale aricilor, ura pe care arborii și-o poartă unul altuia, precum și figurile protectoare, Magii de la Răsărit, Moș Crăciun, Sfântul Cristofor, Ludovic cel Sfânt, și mai ales femeile și bărbații devorați de mass-media – Sacha Guitry, Lady Diana, Michael Jackson – și, în sfârșit, prietenii care se află acum pe celălalt mal al fluviului și care mă invită cu blândețe să mă alătur lor, iată lucrurile despre care e vorba în aceste pagini.

NATURALIA*

---

* Lucrurile firești, naturale (*lat.*). (*N.t.*)

Copacul și pădurea

Copacul, pădurea, subarboretul, liziera, luminișul... Abia așternute pe hârtie, simt cum aceste cuvinte se organizează în sisteme deopotrivă seducătoare și respingătoare, o ambivalență paradoxală, pentru că, absolut evident, aici este vorba despre un complex natural coerent. Pădurea este o parte esențială a moștenirii noastre afective umane. Milenii întregi ea a fost răul, sălbăticia (din latinescul *silvaticus*, pădurean), adăpostul animalelor înspăimântătoare, precum lupul și ursul, și al oamenilor respinși de societate, ba chiar și al monștrilor pe jumătate mitologici, căpcăuni și vrăjitori, pitici și uriași. Dar a fost în același timp marea natură vie și dătătoare de viață, triumful clorofilei, întoarcerea la izvoare. În vocabularul nostru numai pădurea merită numele magic de virgină.

Dacă îmi cercetez amintirile, pădurea este pentru mine în primul rând germană. Pădurea Neagră, desigur, cu vârfurile ei Herzogenhorn și Feldberg – pe care noi le știam mai ales albe, fiind pentru noi locuri destinate sporturilor de iarnă. Dar încă și mai mult, pădurea Turingiei, sătucul acela minuscul numit Wendehausen, care, spre nenorocirea lui, se găsea la limita „Cortinei de Fier“, dar de partea care nu trebuia, de partea comunistă. După mai bine de cincizeci de ani, am făcut acolo un pelerinaj și am mers cu o mașină de teren pe amplasamentul lăsat în paragină al acestei faimoase Cortine, care străbate munți și văi asemenea temeliei unui zid chinezesc ras de pe fața pământului.

Tatăl de familie care mă găzduia acolo înainte de război era un vajnic vânător. Eu îl însoțeam. M-a pus să trag primul meu

foc de armă la zece ani. Încă mai am în umăr amintirea izbitorii brutale a patului de pușcă. Căci o mărturisesc fără rușine: nu m-am mai atins de vreo pușcă după această inițiere.

Împreună cu el și cu un muncitor de la fabrica de lână pe care o conducea, construiserăm la marginea pădurii un foisor de pândă din butuci. Uneori mă trezea în toiul nopții, la trei sau patru. Plecam cu mașina. Apoi urma un drum destul de lung pe jos. Nu mai aveam voie să rostim nici un cuvânt. Nici vorbă să aprindem vreo lanternă. Apoi ne cățaram în foisor. Ne înfășuram în pături. Nu mai făceam nici o mișcare. Întinericul slăbea. Zorii zăboveau în aburi palizi pe vârfurile brazilor. Cerul suspina în ramuri. O linie roșie apărea în est, la orizont. Cât timp dura pândă? Ore întregi, fără îndoială. Eu, cel a cărui surescitare îi obosea pe adulții din jurul meu, nu-mi amintesc să mă fi plictisit câtuși de puțin. Aveam dreptul la un binoclu, cu care scormoneam pârloagele și desișurile. De aici vine poate preferința mea pentru acest instrument cu ajutorul căruia îi poți supune pe alții violenței tăcute și inesizabile a privirii indiscrete.

Aflați la patru metri deasupra solului, mirosul nostru nu mai putea fi simțit de animale. Ne uitam cum se trezea pădurea minut cu minut. Zborul vătuit al unei cucuvele, dâra roșiatică a unei vulpi printre ferigi, mersul prudent al unei căprioare urmate de puii ei, apariția în goana mare a unui bursuc care rupea ramurile la fel de zgomotos ca un pui de mistreț, pe toate le vedeam, pe toate le auzeam, minunată școală pentru un copil. N-am uitat nimic din acele nopți și dimineți.

Experiența mea cu arborii a continuat între timp. Am trăit cu ei. Locuind de patruzeci de ani în aceeași casă la țară, am văzut cum creșteau și se stânjeneau copacii pe care îi plantasem în număr prea mare. Am aflat, de pildă, că un arbore adult, chiar dacă e perfect sănătos, pierde în fiecare an o mare cantitate de lemn uscat. Am văzut uscându-se, în miezul lui iulie, un splendid mesteacăn atins de o boală misterioasă. Am meditat

la obsesia evidentă a oricărei plante țintuite de pământ prin firea ei. Cum să-și asigure răspândirea semințelor? Dehiscenta, aripa, fructul succulent pe care îl transportă stomacul uman, semințele cu gheruțe care se agață de lâna oilor, de hainele ciobanilor, toate metodele au fost trecute în revistă pentru a dejuca blestemul înrădăcinării.

În plus, am călătorit. Am trăit pădurea ecuatorială, masivă, neagră, mișunând de vieți primejdioase. Fusesem invitat de Eurotrac, o firmă însărcinată să străpungă dintr-o parte în alta pădurea gaboneză pentru a instala o cale ferată de șase sute cincizeci de kilometri, stricând rostul turmelor de elefanți, al hoardelor de gorile și al triburilor de pigmei care nu mai văzuseră niciodată oameni albi. Am trăit cu toate simțurile și cu toți porii pădurea virgină, desimea ei amețitoare, umezeala ei sufocantă, zgomotele bruște și înfiorătoare care-i rup tăcerea – un animal căruia i se sfâșie beregata, o creangă moartă care cade din bolta imensă sau țipătul îngrozitor al damanului, mic mamifer nocturn și inofensiv care se urcă în arbori cu ajutorul unor picioare asemănătoare ventuzelor și pe spinarea căruia se răsfiră în caz de alertă un smoc de peri deschizi la culoare. Am văzut acolo un fel de infern.

Un infern din mai multe motive, cu siguranță pentru oameni, dar și pentru copacii înșiși. Să explic. Acum douăzeci și cinci de ani, am plantat doi brazi la mine în grădină. Aveau un metru și jumătate înălțime, iar eu i-am pus la zece metri distanță unul de celălalt. Acum trebuie că măsoară în jur de cincisprezece metri, iar crengile lor de jos vor ajunge curând să se atingă. Or, dacă îi observi de la oarecare distanță, constăți că nu cresc dreupți. În ciuda distanței care îi separă, cresc ușor înclinați, *ca pentru a se îndepărta unul de celălalt*. Lucrurile se petrec ca și cum fiecare copac ar emite niște unde repulsive la adresa celorlalți arbori. Am vorbit despre aceasta cu un pepinierist. Mi-a confirmat că un copac nu poate fi frumos decât dacă este plantat singur, având în jurul lui un spațiu practic

infinit ca să se dezvolte. Da, arborii se urăsc între ei. Copacul este violent individualist, solitar, egoist. Am înțeles astfel angoasa care transpiră din păduri. Pădurea înseamnă promiscuitatea forțată a unui lagăr de concentrare. Toți acești copaci strânși unul în altul suferă și se urăsc. Aerul pădurii este saturat de această ură vegetală. Ea e cea care îi infestează plămânii drumețului și îi dă o strângere de inimă. O foarte veche zicală spune că nu vezi pădurea din cauza copacilor. Nu ar trebui să se spună și că nu vezi copacii din cauza pădurii?

Și cum rămâne cu Turingia, cu pădurea germană, cu primele licăriri ale zorilor văzute dintr-un foișor de vânătoare?

Ah, dar eu tocmai am precizat: foișorul de vânătoare se înalță la liziera pădurii, amestecat, sigur, printre ultimii copaci, dar dând spre un spațiu liber. Lizieră, luminiș, iată niște cuvinte magice, capabile să exorcizeze pădurea! Ele reprezintă lumina și aerul liber după atmosfera întunecată și închisă a subarboretului. La urma urmei, ideal vorbind, tocmai în mijlocul unui luminiș întins îmi imaginez eu crescând drept, magnific și orgolios copacul prin excelență, copacul-zeu, înconjurat de gloata murmurătoare a celorlalți arbori, înghesuți la o distanță respectuoasă.

Copacul nu suportă pădurea, pentru că are nevoie de vânt și de soare. Își sughe viața direct din aceste două mamele ale universului, vântul și soarele. Copacul nu este decât o plasă imensă din frunze, întinsă în așteptarea vântului și a soarelui. Copacul este o capcană pentru vânt, o capcană pentru soare. Când își scutură coama de frunze mugind și lăsând să-i scape săgeți de lumină din toate părțile înseamnă că acești doi pești uriași, vântul și soarele, au venit și s-au prins în trecere în năvodul lui de clorofilă.

*

P.S. Licența poetică are limitele ei. Paul Valéry scrie magnific: „O zi este o frunză din copacul vieții tale“ (*Cahiers*, Pléiade, vol. II, p. 1304).

Dar metafora este oare corectă? Totul depinde de numărul de frunze pe care le are în medie un copac. Or, un om de cincizeci de ani a trăit 18 250 de zile. Nu sunt cam multe frunze pentru un singur copac, fie el și unul de mari dimensiuni?

Am cunoscut un profesor de litere care nu-i ierta lui Alfred de Vigny că în celebrul lui poem „Moartea lupului“ pusese brazi în Lande.

Cuprins

NATURALIA

Copacul și pădurea	9
Elemente de xilozofie	14
Apărarea și ilustrarea buruienilor	17
Refluxul	21
Calul	24
Buiestrul și diagonala	28
Laptele	32
Masacrul nocturn al aricilor	35
Descifrarea șarpelui	37
Portretul rățoiului	39
Broasca, pasărea și salamandra	42

TRUP ȘI BUNURI

Încoronarea genunchiului	47
Cum să înșfaci norocul de păr	50
Roșcovanii	55
Tatuajele	58
Filozofia somnului	62
Atavismul	65
Dialog între bucatele serbede și mirodenii	69
Hrana fermecată	76
<i>Aqua simplex</i>	82
Cuvintele și cuhnia	84
Sufletul vinului	88
Banii	90
Povestea lingoului meu	93
Mâna fatală	97
Jucător la apă	99

Vârsta sceptrelui	103
Un vis	105
Cum să dispari	107

PUNCTE DE REPER

26 ianuarie 1786 la Praga	113
De la Grasse la Frankfurt	117
Weimar	122
Vineri, 10 mai 1940, la Freiburg im Breisgau	133
Anatomia și fiziologia unui pod	137
Insula Saint-Louis	141
Casele mele parohiale și grădina lor	145
Cele două castele ale mele	156
Zmeiele din Dieppe	162
Fleury	165
Jurnalul călătoriei în Japonia cu fotograficul Édouard Boubat, 2–19 aprilie 1974	169
Bombay	175
Căinii din Palmira	179
Lothar de Maizière, prusac de origine hughenotă, și ultimele șase luni ale Republicii Democratice Germane	181
California: nomazii de vârsta a treia	185
Crăciun pe podul Bessières	187

ANOTIMPURI ȘI SFINȚI

Sebastian, arcașul lui Dumnezeu	193
Post-scriptum. Wilhelm Tell și arbaleta	198
Anatomia unui înger	200
Sfântul Pavel, pribeagul lui Cristos	203
Cristofor, sfântul patron al căpcăunilor	208
Cum să duci un copil în brațe	210
Este Moș Crăciun unul dintre Magii de la Răsărit?	213
Cum e să te naști la Betleem pe 25 decembrie?	218
Coroana lui Ludovic cel Sfânt	221
Noe	224
Solstiții și echinocții	227
Vacanțele	230

Pe frumoasele cărări ale Franței, o pereche turbată:	
rutierul și scumpa lui bicicletă	233
Gloria bronzăilor	235
6 august, zi de lumină și de groază	238
SIDA și Ozon, îngerii Apocalipsei	242

IMAGINI

Geometria labirintului	247
Albrecht Dürer. <i>Melancholia I</i>	251
Leonardo și Johann Sebastian	257
Analfabeții care ne înconjoară	262
Vizitatorul nocturn	264
Bibendum și cele cinci atribute ale sale	268
Afacerea Dreifuss	271
Arată-mi mâinile!	273
Cinema, cinema...	275
Sacha Guitry	280
Jean Renoir	286
Știi vorba cântecului...	289
Léo Ferré	294
Michael Jackson și iconizarea	296
Între Diana și Zizi	300
O fereastră asupra unei lumi în care nu se întâmplă nimic	302

PERSONALIA

Conducătorul și oamenii lui	307
„Tu“ și „dumneavoastră“	309
Fețele lui Marguerite Duras	312
Azzédine Alaïa	317
Povestea unei femei	322
Martin și Karl Flinker	328
François și Noëlle Châtelet	334
Gilles Deleuze	336